

IN MEMORIAM: ANDREJ MIHEVC

(15. 12. 1952–16. 10. 2024)

Po dolgi in hudi bolezni se je poslovil naš prijatelj in kolega dr. Andrej Mihevc, geograf, jamar in neutrudni raziskovalec krasa. Vso svojo poklicno kariero je preživel na Inštitutu za raziskovanje krasa ZRC SAZU v Postojni, a je svoje izjemno obsežno in vsestransko strokovno znanje kot zelo priljubljen učitelj prenašal tudi na generacije študentov na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in na podiplomskem doktorskem študiju krasoslovja na Univerzi v Novi Gorici. Veliko rezultatov svojih raziskovanj je objavil v različnih publikacijah (COBISS je naštel 763 naslovov), a to je le del njegovega življenjskega opusa. V našem spominu bo ostal tudi tisti najbolj pristen del Andreja, kakršen se je kazal pri terenskem raziskovanju na kraškem površju ali v podzemlju, še zlasti na terenu s študenti po našem krasu in njemu tako ljubem krasu drugod po Balkanu.

Lahko rečemo, da je rojstni kraj Logatec ‚usodno‘ zaznamoval celotno njegovo življenje. Že kot fantiča so ga pritegnili nenavadni pojavi v bližnji okolici, ponor Jačke sredi (takratne) vasi in veliki vodni izviri malo vstran pri Vrhniki in Bistri, neštete vrtače v logaškem Ravniku pa jame, v katerih se je našlo vse mogoče, pa utrdbe na nekdanji rapalski meji in ostanki rimskega zapornega zidu. Nič čudnega torej, da se je že kot srednješolec vključil v Jamarski klub Logatec ter mu ostal zvest do konca življenja in da se je po maturi na postojnski gimnaziji vpisal na študij geografije na ljubljanski Filozofski fakulteti. Zaradi takratne organiziranosti študija žal ni mogel hkrati vpisati še študija arheologije, njegovega drugega vseživljenjskega izziva.

Pod mentorstvom pokojnega profesorja Ivana Gamsa in starejših kolegov na inštitutu v Postojni se je zelo hitro uveljavil kot mladi raziskovalec krasa s tremi pomembnimi prednostmi: neverjetno vztrajnostjo in neutrudljivostjo pri terenskem preučevanju kraškega površja ali podzemlja, nenasitno radovednostjo, ki ga je gnala v nove in nove izzive, ter sposobnostjo povezovanja navidez popolnoma nepovezanih terenskih ugotovitev v nova znanstvena spoznanja.

Slednje se je najprej pokazalo pri njegovem jamarskem delovanju, kjer mu ni bilo dovolj samo odkrivanje novih jam, ampak si je postavil dve temeljni vprašanji, ki sta dodobra zaznamovali njegovo nadaljnje delo: kako je povezano delovanje vode na kraškem površju in v podzemlju (rezultat so njegovi tehtni prispevki k preučevanju kontaktnega krasa) in kaj nam lahko kraške jame povedo o nastajanju krasa. Iskanje odgovorov nanju je lepo sovpadalo z velikimi spremembami v metodah preučevanja krasa, ki so jih prinesle nove metode raziskovanja jamskih sedimentov (paleomagnetizem, radiometrično datiranje, mineraloške raziskave sedimentov, fosili v jamah). Skupaj s kolegi na inštitutu se je vključil v mednarodne skupine raziskovalcev, ki s pomočjo teh metod odpirajo povsem nove poglede na razvoj krasa. Pomemben rezultat takšnega delovanja v mednarodnih znanstvenih krogih, pri katerih ima nesporne

Na terenskih vajah na Baških Oštarijah 5. junija 2016.

zasluge tudi kolega Andrej, je velik ugled slovenskega krasoslovja v svetu. Hkrati je to delovanje naš 'matični' kras, kjer so se v 19. stoletju začele prve znanstvene raziskave krasa, ponovno postavilo v 'mainstream' krasoslovnega preučevanja. Kot tajnik Mednarodne speleološke zveze (UIS) med letoma 2001 in 2009 je veliko prispeval tudi k temu, da ima zveza od leta 2002 stalni sedež prav na postojnskem kraškem inštitutu.

Pri tako obsežnem znanstvenem opusu je težko na kratko in pravilno izpostaviti najpomembnejše rezultate Andrejevega dolgoletnega raziskovanja krasa. Kot prvega velja omeniti odkritje dolgo iskanega prehoda do podzemne Reke v Kačni jami, ki je uspelo logaškim jamarjem daljnega leta 1972. Med študijem geografije ga je profesor Gams usmeril v preučevanje kontaktnega krasa, ki ga je nadaljeval tudi pri magistrskem in pozneje pri doktorskem študiju, vendar je vrsto let manjkalo nekaj bistvenega, kar bi pojasnilo neposredno součinkovanje procesov zakrasevanja na površju in v globini. Preobrat je prineslo naključno odkritje 'nenavadne' jame pri Povirju ob gradnji avtoceste avgusta leta 1994, ki je bila na površju, brez stropa ter zapolnjena z rečnim prodom in jamskimi sedimenti. Bil je prvi, ki je uvidel pomen brezstropih jam za razumevanje kraškega površja kot posledico njegovega hitrega korozijskega zniževanja (članek *Brezstropa jama pri Povirju* v reviji Naše jame, 1996).

Razumevanje tega pomembnega odkritja mu je omogočilo tudi novo interpretacijo razvoja Škocjanskih jam in okoliškega površja, s čimer se je intenzivno ukvarjal vse od začetka raziskovalnega delovanja. Uspel je prepoznati večfazni razvoj Škocjanskih jam, od brezstropih jam na površju v neposredni okolici (odkritje sigove kope v brezstropi jami Lipove doline) do današnjega najnižjega rova, po katerem odteka Reka v podzemlje (monografija *Speleogeneza Divaškega krasa*, 2001).

S sodelavci na inštitutu so začeli hitro uporabljati najnovejše metode raziskovanja jamskih sedimentov v tesnem sodelovanju s češkimi, poljskimi in drugimi raziskovalci. Vrsto let je obiskoval jamo Račiška pečina v Podgrajskem podolju in razmišljal o jamskih sedimentih v njej. S kolegi iz raziskovalne skupine so z novimi metodami razkrili in pojasnili sedimentni profil v sigi iz te jame, ki sega 3,4 milijona let v preteklost in velja za enega najbolje ohranjenih jamskih zapisov o spremembah okolja v nekaj zadnjih milijonih let (monografija *Palaeomagnetism and magnetostratigraphy of Karst sediments in Slovenia*, 2008)

Andrej Mihevc se je poleg strokovnega delovanja prizadevno udeleževal tudi pri reševanju širše družbene problematike. Med letoma 2007 in 2022 je bil član Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč. Neutrudno je iskal jame z morebitnimi posmrtnimi ostanki ljudi, ki so jih pobili med drugo svetovno vojno in neposredno po njej, in aktivno sodeloval pri izkopavanjih ostankov žrtev iz več jam, med drugim iz Krimske jame, Jame pod Krenom in zadnje desetletje iz Jame pod Macesnovo gorico. Sodeloval je tudi pri pripravi Zakona o varstvu podzemnih jam, pri pripravi dokumentacije za nominacijo klasičnega krasa kot dela svetovne dediščine Unesca, pri postavitvi stalne razstave o krasu v Notranjskem muzeju v Postojni itd.

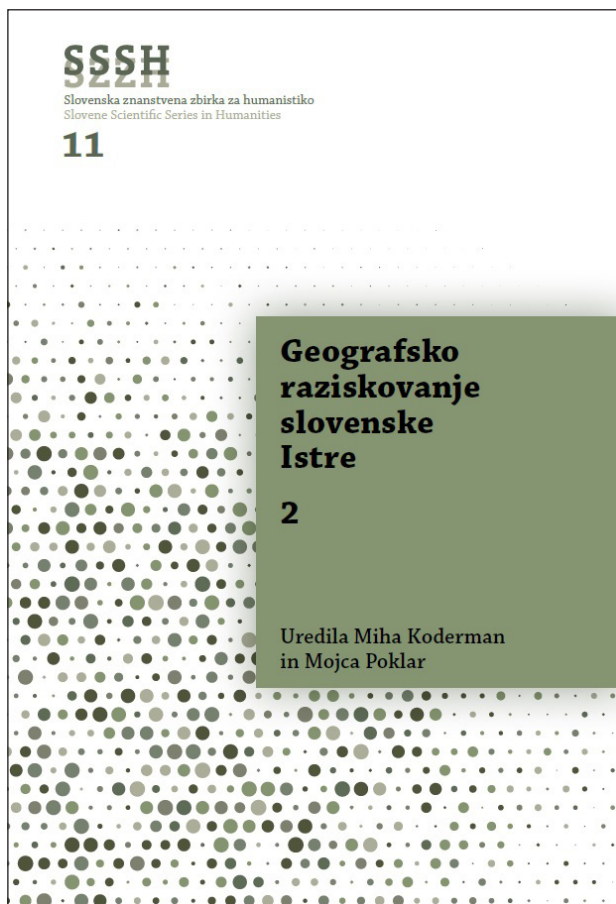
Ni treba naštevati, kaj vse je kolega Andrej napisal v številnih člankih in drugih prispevkih, niti vseh njegovih prispevkov na strokovnih zborovanjih doma in po svetu, saj je vse skrbno zabeleženo v zbirki COBISS. Pa vendar naj na koncu spominskega zapisa še enkrat izpostavim nekaj izbranih dosežkov: večdesetletno delo pri svetovni uveljavitvi Mednarodne krasoslovne šole v Postojni, prvo najdbo črne človeške ribice v izviru Dobličice pri Črnomlju, najdbo fosilnega jamskega cevkarja *Marifugia cavatica* v brezstropi jami v kamnolomu Črnotiče, prvo najdbo neolitskih jamskih risb v jami Bestažovca in najdbo fosilnih ostankov po njem imenovanega izumrlega polha *Glis glis mihevcii*.

In na koncu še utrinek v spomin na našega prijatelja in kolega Andreja, ki kaže njegovo globoko dožemanje krasa kot posebne igre narave: legendarno prvoaprilsko potegavščino skupaj z Matjažem Cundrom o balah sena, ki jih je ‚poplava‘ prinesla s Planinskega polja v izvir Ljubljani v Verdu.

Karel Natek

GEOGRAFSKO RAZISKOVANJE SLOVENSKE ISTRE 2

Miha Koderman in Mojca Poklar (urednika): *Geografsko raziskovanje slovenske Istre 2*. Koper, Založba Univerze na Primorskem, 2024, 223 strani.

Monografija *Geografsko raziskovanje slovenske Istre 2* je enajsta knjiga v zbirki *Slovenske znanstvene zbirke za humanistiko* (SZZH) Založbe Univerze na Primorskem in predstavlja nadaljevanje prve geografske knjige v tej zbirki, ki je izšla v letu 2021. Pričujoča monografija prinaša rezultate izbranih raziskav edinstvenega in izjemnega območja slovenske Istre, ki so bile opravljene s terenskim in kabinetnim delom sodelavcev in študentov z Oddelka za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem.

Vsebina monografije je razdeljena v pet poglavij, ki podajajo izsledke raziskav območja med Tržaškim zalivom in Kraškim robom. V knjigi so predstavljene pretežno (geografske) aktualne vsebine s področja podnebnih sprememb in ranljivosti slovenske obale, prostorskega in poselitvenega razvoja v urbanih in podeželskih naseljih, antropološko-geografskega pogleda na revitalizacijo odslužene infrastrukture v prostoru, spremembe v rabi zemljišč ter razvojnih možnosti na podeželju. Vsebina je podkrepljena z avtorskimi fotografijami in tematskimi zemljevidi, ki pomembno dopolnjujejo besedilo in prinašajo prispevkom dodatno kakovost.

V začetnem poglavju avtorici **Mojca Poklar** in **Valentina Brečko Grubar** predstavljata rezultate analize in kartiranja ranljivosti slovenske obale, kjer so visoke obale bolj izpostavljene abraziji, nizke obale pa pogostejšim in obsežnejšim poplavam. Z uporabo geografskih informacijskih sistemov sta avtorici izvedli ocenjevanje ranljivosti z vidika izbranih fizičnogeografskih kazalnikov in ugotovili, da 8,6 % slovenske obale lahko uvrstimo med visoko in zelo visoko ranljiva območja. Obravnavana tematika je splošno aktualna in pomembna tudi za odločevalce v prostoru.

Miha Koderman in **Nataša Kolega** v drugem poglavju predstavita najnovejše urbanizacijske procese v naseljih Lucija in Sveti Peter v občini Piran, kateri sta od druge polovice 20. stoletja beležili intenziven prostorski razvoj, sicer značilen za celotno slovensko Istro. Na primeru mestnega in podeželskega naselja so s spremembo mej pozidanih območij, določenih na podlagi letalskih posnetkov, evidentirani novejši urbanizacijski procesi, ki jih avtorja preučita po posameznih obdobjih.

Poglavje avtorice **Alenke Janko Spreizer** odkriva značilnosti *Parenzane – Poti zdravja in prijateljstva*, ki poteka po nekdanji trasi ozkotirne železnice Trst–Poreč in povezuje Italijo, Slovenijo in Hrvaško. V poglavju avtorica med drugim predstavi pobude za ohranjanje trase nekdanje železnice, ustanovitev muzeja, vzpostavitev *Poti zdravja in prijateljstva* ter ideje različnih tematskih poti, oblikovanih s pomočjo študentov, ki bi Parenzano obiskovalcem predstavile z dodatnimi in dopolnjenimi vsebinami.

Avtorji četrtega poglavja **Valentina Brečko Grubar**, **Mojca Poklar** in **Borut Stojiljković** kvantitativno in kvalitativno analizirajo spremembe rabe zemljišč v naseljih Dvori, Movraž in Rakitovec, kot se izkazujejo skozi obdobje dveh stoletij. V prispevku so, poleg grafične primerjave rabe zemljišč v franciscejskem katastru in v letu 2020, podani poglobljeni izsledki anket in delno strukturiranih intervjujev z domačini, ki kvalitativno dopolnjujejo podatke in dodatno odstirajo vzroke za spremembe rabe zemljišč.

Zadnje poglavje avtorjev **Valentine Brečko Grubar**, **Branke Razpet** in **Mihe Kodermana** predstavlja raziskavo razvojnih možnosti v izbranih naseljih slovenske Istre – Podpeči, Rakitovcu in Zazidu. Podana je podrobna analiza mnenj prebivalcev o razvojnih priložnostih, ki so bila pridobljena z metodo anketiranja in strukturiranih intervjujev. Domačini so med pomembnejšimi razvojnimi priložnostmi izpostavili predvsem možnosti (samo)zaposlitve v bližini naselij in potrebo po ohranjanju kulturne pokrajine.

Avtorji monografije so v svojih raziskavah postavili temelje za nadaljnje preučevanje in poglobljanje izbranih tematik. V študijah primerov z območja slovenske Istre so bili intenzivno vključeni tudi študenti, ki so v raziskovalnem procesu pridobili veliko uporabnega in praktičnega znanja ter kompetenc, kar daje knjigi precejšnjo dodatno vrednost. Podobno kot prva, je tudi pričujoča monografija dostopna v tiskani in elektronski obliki na spletnih straneh Založbe Univerze na Primorskem (na naslovu <https://hippocampus.si/isbn/978-961-293-300-5/>).

Adrijana Perkon

ZAZNAVE LJUBLJANSKIH SOSESK

Marko Krevs: Zaznave ljubljanskih sosesk. Ljubljana, Založba Univerze v Ljubljani, 2024, 214 strani.

Krevsova monografija *Zaznave ljubljanskih sosesk* je plod več kot dvajsetletnega raziskovalnega dela na področju zaznave krajev in proučevanja topofilije in topofobije na primeru ljubljanskih sosesk. Kot pravi avtor v uvodu je »namen raziskave preučiti prostorske razlike v zaznavah ljubljanskih sosesk, ki so jih v preučevanem obdobju med letoma 2001 in 2023 s svojimi stališči izrazili prebivalci Mestne občine Ljubljana«.

Temeljna teoretska podlaga in izhodišče Krevsovega raziskovanja zaznave ljubljanskih sosesk je prav gotovo behaviorizem oziroma vedenjska geografija v kombinaciji s humanističnim ter pozitivističnim pristopom. Pri tem je treba poudariti, da večji del preostalega avtorjevega raziskovalnega dela sodi v sklop kvantitativne geografije z uporabo geoinformatike in metod multivariatne analize na osnovi pozitivističnega znanstvenega pristopa. Avtor v teoretskem uvodnem delu monografije opozarja na antagonizem med humanistično, behavioristično in kvantitativno pozitivistično geografijo. Tudi znanstveno in raziskovalno delo Marka Krevsa je močno razpeto med te zelo različne teoretske in raziskovalne pristope.

Zaznava ali čutenje krajev se je v geografiji uveljavilo kot tema znanstvenega raziskovanja z uveljavitvijo fenomenološke in vedenjske geografije. Najbolj so značilne izdelave miselnih zemljevidov, prisotno pa je tudi proučevanje topofilije oziroma »ljubezni do krajev« ter topofobije oziroma krajev, ki nas navdajajo s strahom ali tesnobo. Ravno topofilija in topofobija sta osrednji proučevani tematiki v Krevsovi raziskavi o zaznavah sosesk v Ljubljani. Med določenimi kraji in ljudmi obstajajo močne pozitivne oziroma negativne relacije. Ob tem avtor opozarja, da obstajajo tudi kraji, ki nimajo identitete, z njimi ne vzpostavimo močne relacije. V sodobnih mestih so zelo razširjeni, uveljavilo se je poimenovanje nekraj (*fr. non-lieu*). Kolektivna zaznava kraja je zaznava kraja, ki si jo delijo pripadniki neke socialne skupine ali skupnosti. Kolektivna zaznava je torej konstruirana, agregirana iz zaznav posameznikov. Krevs je v svoji raziskavi kolektivne raziskave skonstruiral iz anketnih odgovorov posameznikov v neki soseski ali o neki soseski. Pri tem avtor opozarja na problem ekološke napake (sklepanje o značilnostih posameznikov iz agregiranih podatkov za populacijo, ki ji ti posamezniki pripadajo).

Monografija obsega 214 strani ter vsebuje 30 preglednic in 43 slik. Uvodnemu poglavju, v katerem avtor predstavi namen in cilje raziskave, sledi poglavje o teoretičnih izhodiščih. V njem avtor predstavi pojme kraj, prostor in soseska, največ prostora pa posveti predstaviti tematike zaznave ali čutenja krajev. To je tudi osnovno raziskovalno vprašanje, ki ga naslavlja pričujoča monografija. V tretjem poglavju sledi podrobna predstavitev metodologije raziskave. Kot navaja avtor, je »raziskovalni pristop mešanica humanistično-geografskega pojava, merjenega z vedenjsko-geografskimi metodami in uporabo ‚pozitivističnih‘ kvantitativnih analitičnih metod«. Osnovna raziskovalna metoda je anketiranje prebivalstva o zaznavanju posameznih ljubljanskih sosesk. Meril je predvsem priljubljenost (topofilijo), nepriljubljenost (topofobijo) in nevarnost posameznih sosesk. Skupaj je bilo od leta 2001 dalje izvedenih 9445 anket,

skupno število odgovorov je bilo 65899. Poleg tega je avtor izvedel tudi natančno prostorsko analizo značilnosti ljubljanskih sosesk s pomočjo programov ArcGIS, SPSS in Excel (raba tal, naravna ogroženost, oddaljenost od središča, gostota poselitve, spreminjanje prebivalstva, starostna, izobrazbena in dohodkovna sestava prebivalstva ter volilna opredeljenost). Zelo pomembna je bila tudi sama prostorska opredelitev sosesk, avtor jih loči 27. Pri tem je izhajal iz členitve mesta na četrtne skupnosti, dopolnjene s členitvijo na nekdanje krajevne skupnosti. V osrednjem, četrtem poglavju *Zaznave ljubljanskih sosesk* avtor predstavi glavne empirične ugotovitve o osebnih in kolektivnih zaznavah sosesk v Mestni občini Ljubljana. V petem poglavju *Razprava in zaključek* so v zgoščeni obliki zapisane poglavitne ugotovitve in spoznanja raziskave.

Krevs tako ugotavlja, da je razpon kazalca stopnje priljubljenosti ljubljanskih sosesk med 1 in 25. To pomeni, da je vsako sosesko kot priljubljeno izbralo med 1 % in 25 % anketiranih s celotnega območja občine. Najbolj priljubljena soseska v vseh izvedbah raziskave je bila Rožna dolina, v skupini najbolj priljubljenih so še soseske Trnovo, Šmarna gora, Center, Bežigrad, Murgle, Šiška, Vič in Črnuče. Razpon kazalca stopnje nepriljubljenosti je bil med 1 in 45. To pomeni, da je vsako sosesko kot nepriljubljeno izbralo med 1 % in 45 % s celotnega območja občine. Najbolj nepriljubljena soseska je bila soseska Nove Fužine, v skupini nepriljubljenih sosesk se pojavljajo še soseske Rakova jelša, Center, Barje, Štepanjsko naselje, Tomačevo in Polje-Zalog. Pri tem so navedene tudi številne utemeljitve zaznav priljubljenosti in nepriljubljenosti posameznih sosesk posameznih anketirancev. Sinteza rezultatov o priljubljenosti in nepriljubljenosti je zaznavna tipologija ljubljanskih sosesk, ki loči šest tipov: (1) priljubljena obmestna soseska, (2) zelo priljubljena mestna ali obmestna soseska, (3) nepriljubljena obmestna ali podeželska soseska, (4) zelo priljubljena, nepriljubljena in nevarna soseska v mestnem jedru, (5) zelo nepriljubljena in nevarna blokovska soseska na robu mesta ter (6) zelo nepriljubljena in zelo nevarna soseska z mešano morfološko sestavo na robu mesta. Na koncu sledi še primerjava subjektivnih zaznav posameznih sosesk z »resničnimi« oziroma statističnimi značilnostmi sosesk. Primerjava je izvedena na osnovi izračuna korelacijske povezanosti priljubljenosti oziroma nepriljubljenosti sosesk z izbranimi značilnostmi sosesk. Na ta način ja avtor povezal subjektivne zaznave in objektivne značilnosti sosesk.

Monografija *Zaznave ljubljanskih sosesk* prinaša v slovensko geografijo tematike (zaznava krajev, topofilija in topofobija), ki jim do sedaj ni bilo posvečeno veliko pozornosti. S tem prav gotovo veliko prispeva k razvoju in raznolikosti sodobnega geografskega raziskovanja v Sloveniji. Prinaša tudi popolnoma svež in originalen znanstveno-raziskovalni pristop s kombinacijo humanistične, vedenjske in kvantitativne pozitivistične geografije. Spoznanja raziskave so sicer res deloma »presenetljivo predvidljiva«, deloma pa tudi kažejo na močne stereotipne zaznave in predstave o posameznih soseskah, ki pogosto odstopajo od »objektivnih« značilnosti sosesk. Gradivo, na osnovi katerega je avtor preučeval priljubljenost in nepriljubljenost sosesk, še zlasti opisne utemeljitve priljubljenosti/nepriljubljenosti ali nevarnosti sosesk posameznih

anketirancev, predstavljajo zelo bogat in uporaben vir podatkov za prostorske načrtovalce, občinske uprave, nepremičninske investitorje in druge akterje oblikovanja mestnega prostora. Tematika je zanimiva tudi za strokovno javnost prostorskih znanosti (geografi, urbanisti, arhitekti, krajinski arhitekti, sociologi in drugi) ter za širši krog radovednih bralcev.

Dejan Rebernik

SODOBNI IZZIVI DIDAKTIKE GEOGRAFIJE

Tatjana Resnik Planinc, Mojca Ilc Klun: *Sodobni izzivi didaktike geografije*. Ljubljana, Založba Univerze v Ljubljani, 2024, 261 strani.

Od visokošolske didaktike geografije se je bržkone že od samih začetkov pričakovalo, da bo »proizvajala« vrhunske pedagoške strokovnjake in strokovnjakinje, ki bodo s svojim pedagoškim erosom navduševali v razredu oziroma predavalnici, kot za šalo nazorno pojasnili vse zapletene procese in pojave ter nerešljive probleme širnega sveta, ob tem pa kreativno uporabljali različne učne metode, strategije in orodja ter jih nadgrajevali ob stalnem spremljanju napredka na didaktičnem področju. Dandanes je to misija nemogoče, saj smo dobesedno preplavljeni z množico informacij in izbir, ki sicer pogosto olajšajo razumevanje vsebin in samo pedagoško delo, a v svoji nepreglednosti tudi zapletejo pot do bistva. Kakšna sta torej »lik in delo« sodobnega učitelja geografije, iz nedrja visokošolske didaktike sveže odposlanega v realnost šolskega sistema? Na to in mnoga druga vprašanja odgovarja znanstvena monografija, ki je v začetku leta 2024 izšla pri Znanstveni založbi Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Knjiga skuša predvsem sistematično osvetliti izzive, s katerimi se spopada didaktika geografije, ter izpostaviti tiste poti in stezice, ki jih velja ubirati v prihodnje.

Avtorici znanstvene monografije, visokošolski učiteljici didaktike geografije na Oddelku za geografijo ljubljanske Filozofske fakultete, dr. Tatjana Resnik Planinc in dr. Mojca Ilc Klun, sta v njej najprej orisali razvoj didaktike geografije in njeno vlogo v terciarnem izobraževanju, nato pa še raziskovanje na področju geografskega izobraževanja. Še posebej nazorno sta predstavili rezultate izbranih projektov, ki so se na katedri za didaktiko geografije izvajali v zadnjih dveh desetletjih in bogatili prostor slovenske šolske geografije z novimi spoznanji na raznolikih področjih, kot so ozaveščanje vrednot prostora skozi izobraževalni proces, zviševanje kakovosti in učinkovitosti izobraževanja bodočih učiteljev in učiteljic, pomen in razvitost evropske identitete ter oblikovanje geografskih predstav o slovenskih pokrajinah med mladimi, izobraževanje o mejah, pa tudi povezovanje mladih z dediščino gora, če naštejemo le nekaj bolj izpostavljenih in širokih raziskovalnih tem. Raziskovalno delo katedre se je vseskozi tesno navezovalo na izobraževalni proces bodočih učiteljev in učiteljic na oddelku ter tako poskrbelo za neposreden prenos novih spoznanj v šolsko prakso.

Monografija se je v nadaljevanju preusmerila v razpravo o učnih praksah na področju šolske geografije, v kateri je kritično izpostavila njene številne težave v slovenskem in mednarodnem prostoru, kot so denimo potreba po prenovi kurikulumov, (ne) uspešnost sledenja najnovejšim dogajanjem in razvoju tehnologij, nujnost kadrovske okrepitve učiteljskih vrst, spreminjajoča se vloga učitelja in učenca ter mnogi drugi izzivi. V dotičnem poglavju je posebej izpostavljen izbor sodobnih učnih strategij, ki krepijo aktivnosti učencev in učenk ter jih spodbujajo k raziskovanju, razvijanju spretnosti za reševanje problemov in h kritičnemu mišljenju. Peto poglavje postavi v glavno vlogo učitelje in učiteljice ter značilnosti njihovega izobraževanja v preteklosti in sedanjosti. Splošne opise slikovito ponazorijo in nadgradijo primeri dobrih praks v visokošolskem izobraževanju, ko so se bodoči učitelji in učiteljice geografije kalili

v konkretnem sodelovanju z osnovnimi in srednjimi šolami ter vrtci (tj. pri izvedbi geografskih delavnic, projektnega tedna, terenskih vaj in ekskurzij, pouka na daljavo med epidemijo covid-19 ipd.).

Že v prvih petih poglavjih se – po zaslugi ponazarjanja teoretičnih in metodoloških izhodišč s konkretnimi primeri – najde kopica dobrih idej za šolsko prakso, še posebej pa jim je namenjeno najboljše, šesto poglavje. Slednje prinaša osem izbranih primerov raziskav na področju didaktike geografije, ki so jih izvedli avtorji in avtorice posameznih podpoglavij, vsi diplomanti in diplomantke geografije na nekdanjem univerzitetnem oziroma sedanjem drugostopenjskem magistrskem študiju pedagoške smeri. Raziskave so bile izvedene v osnovnih in/ali srednjih šolah, pri čemer obravnavajo konkretne vsebine na nove oziroma inovativne načine. Tina Šlajpah v svojem prispevku raziskuje kompetenčno zasnovane naloge pri pouku geografije, Teja Volčanjek možnosti doseganja trajnejšega znanja geografije in angleščine s pomočjo pristopa portfolijo učenca, Miha Hlede pa je pod sloganom »Z drugega konca do domačega lonca« ponazoril izvedbo projektnega dneva na temo prehrane v tretjem triletju osnovne šole kot primera medpredmetnega povezovanja geografije, slovenščine in izbirnega predmeta načini prehranjevanja. V nadaljevanju se je Maja Sirše posvetila ozaveščanju mladih o pomenu lokalno pridelane hrane in kmetijstva, Dan Kardum Šibila vpeljuje mnogoterih inteligenc v pouk geografije in španščine prek slikovnih slovarjev, podprtih s tehnologijo digitalne interaktivne table, Martina Sirk Jereb uporabi zemljevidov pri pouku geografije in zgodovine v osnovni šoli, Maja Kos zemljepisnim imenom pri pouku geografije in slovenščine v osnovni šoli, Andrej Šebenik pa primerom slovenske izseljenske književnosti iz Argentine, namenjenim uporabi za medpredmetni pouk geografije in slovenščine v osnovni šoli. Opisani primeri so ob predstavitvi teoretičnih izhodišč, metod dela in rezultatov raziskav še bogato ilustrirani z uporabljenimi besedili, preglednicami in raznovrstnim slikovnim materialom.

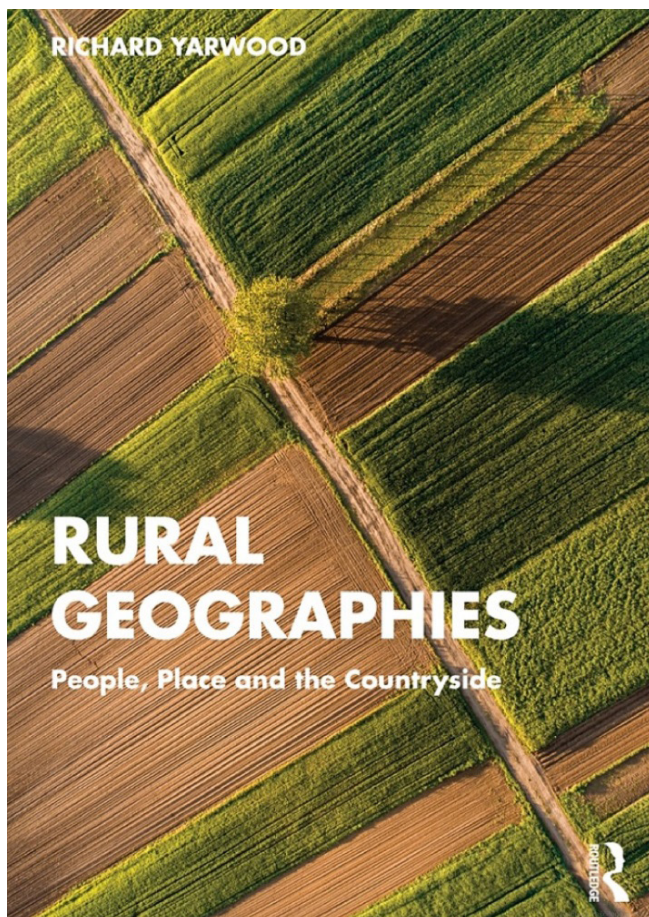
Na podlagi navedene množice raziskav in primerov dobre prakse sta avtorici v sklepnem poglavju podali nekaj ključnih usmeritev za prihodnjo geografsko vzgojo in izobraževanje. Posebej sta izpostavili pomen uporabe geografskih informacijskih sistemov, vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj, izobraževanja v pokrajini in z njo, terenskega dela in izkustvenega učenja ter vključevanja globalnih perspektiv in medpredmetnega povezovanja.

Znanstvena monografija bo zanimivo in koristno gradivo za vse, ki se lotevajo pedagoškega študija geografije, poučujejo geografijo v celotni vertikalni vzgoje in izobraževanja, se želijo medpredmetno povezovati z geografijo ali pa raziskujejo na pedagoškem področju.

Katja Vintar Mally

RURAL GEOGRAPHIES: PEOPLE, PLACE AND THE COUNTRYSIDE

Richard Yarwood: *Rural geographies: People, place and the countryside*. Abingdon, Oxon in New York, Routledge, 2023, 265 strani.

Po skoraj dvajsetih letih se lahko učitelji, raziskovalci, študentje in druge zainteresirane javnosti razveselimo celovitega in izjemno dobro strukturiranega univerzitetnega učbenika s področja geografije podeželja. Zadnji in zelo pogosto citirani učbenik *Rural Geography* je v letu 2005 pri založbi SAGE izdal Michael Woods; besedilo je v skrajšani in za širšo javnost pripravljeni inačici izšlo kot *Rural* pri založbi Oxford v letu 2011.

Tovrstna izjemno dolga časovna vrzel tako postavlja pred avtorja visoke zahteve in dileme:

- ali bo uspel preseči obstoječi izjemno kakovosten Woodsov učbenik;
- kako nasloviti intenzivne in raznolike spremembe, novosti in procese, ki so podeželje preoblikovali v zadnjih dvajsetih letih;
- kako urednike ugledne založbe Routledge, ki so v tem obdobju izdali nekaj preglednih mednarodnih monografij (npr. Handbook of rural studies, 2008; International handbook of rural studies, 2019) prepričati, da je kljub zmanjšanju podeželskega prebivalstva na svetovni ravni smiselno in potrebno izdati nov univerzitetni učbenik;
- ali lahko avtor, ki je dolgoletni profesor geografije podeželja na Univerzi v Plymouthu, v učbeniku preseže dediščino angleškega dojemanja podeželja in pripravi vsebine, ki bodo zanimive in uporabne pri razumevanju podeželja kjer koli po svetu?

Učbenik *Rural geographies: People, places and the countryside* je smiselno razdeljen na štiri vsebinske sklope: (1) podeželski okvir, ki bralce vpelje v opredeljevanje in razumevanje podeželja; (2) spremembe, kjer se Yarwood osredinja na štiri področja (kmetijstvo in hrana, gospodarsko prestrukturiranje, spremenjene predstave o podeželskosti, spreminjanje življenja na podeželju); (3) izzivi, s katerimi se sooča podeželje (revščina in socialna izključenost, politika in vodenje, stanovanjska politika in brezdomstvo, mobilnost in nemobilnost, trajnost, prožnost in podeželskost) in (4) sklop s širokim naslovom »kulture« (angl. *cultures*), v katerem avtor odlično naslavlja tematike, ki so običajno bolj »obrobne«, a so v zadnjih dveh desetletjih zelo pogosto obravnavane v ključnih znanstvenih revijah s področja razvoja podeželja (podeželske pokrajine, kako predstaviti podeželskost, »drugi« na podeželju, spol in spolnost, vloga živali na podeželju).

V konceptualnem smislu je avtor učbenika sledil Halfacreejevemu trizložnemu modelu razumevanja sodobnega podeželja (uradno dojemanje podeželja, podeželje kot miselna predstava posameznika, vsakodnevne prakse ljudi na podeželju), obenem pa je postavil tudi kritično ogledalo različnim drugim konceptom, ki so prisotni v tej veji družbene geografije. Štirje sklopi so logično razvrščeni v 19 poglavij, ki so izjemno dobro didaktično strukturirana. Vsako poglavje bralca na kratko uvede v tematiko, sledi jasno zapisan in vsebinsko logično razčlenjen osrednji del. Le-tega avtor skrbno nadgradi s študijami primera, po katerih bodo zlasti radi posegali bralci, ki si tematiko bolje osmislijo z empiričnimi primeri. K boljši predstavljivosti prispevajo tudi tabelarični prikazi, kartografsko in fotografsko gradivo (na žalost le!) v črno belem tisku. Za razliko od prejšnjih učbenikov s področja geografije podeželja pa v pričujočem kot posebna odlika stopajo v ospredje avtorjeve dolgoletne predavateljske izkušnje: v skoraj vsako poglavje je smiselno umestil nazoren shematični prikaz, ki bralcu omogoča lažje razumevanje in pomnjenje ključnih vsebinskih sporočil.

Čeprav ima na začetku bralec občutek, da gre »le« za nekoliko sodobnejšo verzijo Woodsovega učbenika, pa nadaljnje poglobljeno branje razkriva, da temu ni tako in da je treba avtorju priznati posedovanje občutka za poglobljen prikaz časovno-prostorskih procesov, ki so pomembno zaznamovali podeželje v zadnjih sto letih. Avtor je uspešno tudi združil prizadevanja geografije in sorodnih ved, ki se ukvarjajo s podežljem (na primer ruralna sociologija, agronomija, ekonomija, prostorsko načrtovanje itd.), da bi sodobno fluidno in hibridno podeželje bralcem predstavil kot območje in področje dela, ki zahteva interdisciplinaren pristop. Avtor v uvodu samokritično zapiše, da z učbenikom pretežno naslavlja strukturne značilnosti in procese podeželja globalnega Severa. Tej svoji raziskovalni ter vsebinsko-podatkovni dediščini res ne more uiti, a mu je treba priznati, da je – zlasti z ustreznim navajanjem najsodobnejše znanstvene literature in s študijami primera – v učbenik »po kapljicah« pripeljal tudi zanimive primerjave s podežljem globalnega Juga.

Učbenik toplo priporočamo v branje študentom in v uporabo tako učiteljem kot raziskovalcem s področja razvoja podeželja. Odlikujejo ga namreč tudi zelo berljiv jezikovni stil, prava mera strokovne kritičnosti ter jasna predstavitev sprememb na podeželju (prostor, kraj, družba, mreže).

Irma Potočnik Slavič

MESEC PROSTORA 2023: REGIONALNO PLANIRANJE V SLOVENIJI: IZKUŠNJE IN IZZIVI

Mesec prostora je pobuda (trenutnega) Ministrstva za naravne vire in prostor, ki je namenjena osvetlitvi tem trajnostnega prostorskega in urbanega razvoja ter načrtovanja in urejanja prostora, arhitekture in gradnje. V letu 2023 je potekal že deseto leto zapored, in sicer pod sloganom »Pametno v prostoru«. Na Oddelku za geografijo smo se pobudi pridružili že v uvodnem letu in tako mesec prostora v letu 2023 obeležili že desetič. Dogodek je v teh letih zrasel v pomembno srečanje za strokovnjake, ki se ukvarjajo s prostorom z različnih vidikov. Različne teme, s katerimi se ukvarjajo zaposleni na Oddelku, se odražajo tudi v zelo pestrih vsebinah preteklih dogodkov. Posvet, ki je potekal v sredo, 18. 10. 2023, je imel za osrednjo tematiko izkušnje in izzive v regionalnem planiranju v Sloveniji.

Pozdravnim nagovorom je sledila predstavitev zgodovine in vloge Meseca prostora na Oddelku za geografijo, ki jo je sistematično pripravila **dr. Irma Potočnik Slavič**. Sledilo je razmišljanje **dr. Simona Kušarja** o tem, ali v Sloveniji sploh imamo regionalno planiranje. Ugotavlja, da so pogledi in argumenti na obeh straneh, prisotni pa so bili rahlo optimistični o njegovi prihodnosti. Optimizem za to lahko črpamo

Posvet ob Mesecu prostora je v letu 2023 potekal že desetič (foto: Tara Jakopič Stojc).

iz nekaterih obstoječih instrumentov in vsebin regionalne politike, ki so uspešni in jih je predstavila **mag. Aša Rogelj** z Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj. Izpostavila je tudi pomen geografskega znanja, ki lahko daje širši in celovitejši pogled na regionalni razvoj in prostor in s tem prispeva h krepitvi regionalnega razvoja in načrtovanja. Na primeru Severno Primorske regije nam je **Simon Škvor** s Posoškega razvojnega centra predstavil značilnosti te regije in posebnosti upravljanja regije ter načrtovanja njenega skladnega regionalnega razvoja. Regijsko načrtovanje je namreč zasnovano v obliki mrežne organiziranosti in povezovanja štirih razvojnih agencij, ki prinaša veliko prednosti ter tudi nekaj ovir. Za zaključek prvega dela smo se preselili še na makroregionalni nivo jadransko-jonske regije. Tudi na tem nivoju se soočajo s številnimi izzivi, ki jih posamezna država sama ne more učinkovito obravnavati. Za učinkovito makroregionalno sodelovanje pa je ključno dobro večnivojsko sodelovanje, kot je izpostavila **Olga Abram** z Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj.

Drug del dogodka je bil namenjen predstavitvi bolj konkretnih primerov z območja Slovenije in širše, ki so večinoma bili povezani z vodami. Začelo se je z razmišljanjem o vlogi regionalnega planiranja in oblikovanja v prostorih mehkega upravljanja. S predstavitvijo **dr. Valerie Lingua** z Univerze v Firencah smo dobili dober uvid v teoretično ozadje pristopa in zelo dober primer praktične rabe sklenitve sporazuma na območju toskanskih občin ob reki Elsa, ki se soočajo z vprašanjem oblikovanja rečne

skupnosti. Nadaljevali smo s primerom povezovanja in upravljanja razvoja v porečjih, ki ga je predstavil **dr. Mitja Bricelj** z Ministrstva za naravne vire in prostor. Na tem področju je v zadnjih desetletjih prišlo do slabenja razumevanja porečja kot celote in temeljne upravljalvske enote. Prišlo je torej do opuščanja regionalnega pristopa, kar se negativno odraža v pokrajini z zmanjševanjem vodne, prehranske in podnebne varnosti prebivalcev. **Dr. Gregor Čok** s Fakultete za gradbeništvo in geodezijo je predstavil pripravo Pomorskega prostorskega plana Slovenije. Ker je to prvi tovrstni plan v Sloveniji, je priprava predstavljala svojevrsten izziv v metodološkem in vsebinskem smislu. Zaradi njegovega regionalnega značaja pa so številne izkušnje prenosljive tudi na druge podobne akte. K rekam nas je vrnila naslednja predstavitev **dr. Branka Pavlina** (Alumni klub geografov UL) in **Mavricija Humarja** (občina Miren-Kostanjevica), ki sta predstavila uporabo celovitega (geografskega) razmišljanja o reki Vipavi v občini Miren-Kostanjevica. Rezultat prizadevanj in raziskovanja je Vizija za Vipavo. Le-ta je kmalu prestopila meje občine in se razvila v Svet za Vipavo, ki je združil občine v Vipavski dolini, nato pa se je prelila še v dva čezmejna projekta. Dopoldanski sklop je zaključil **Dejan Zorec** s Skupne občinske uprave občin v Spodnjem Podravju. Tudi na tem območju smo prepoznali posledice drobljenja in ponovnega povezovanja občin v obliki skupne občinske uprave. Takšna organiziranost omogoča vključevanje številnih regionalnih vidikov in celostne obravnave območja.

Zanimiva tema je pritegnila veliko število udeležencev in povzročila živahno razpravo (foto: Tara Jakopič Stojc).

Popoldanski del dogodka je tokrat minil v znamenju panelne razprave o pripravi in izdelavi regionalnih prostorskih planov v Sloveniji. Pri razpravi so sodelovali **mag. Lenča Humerca Šolar** (Ministrstvo za naravne vire in prostor), **Blaž Barborič** (Geodetski inštitut Slovenije), **dr. Janez Nared** (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU), **mag. Peter Zajc** (RRA Koroška), **mag. Miran Gajšek** (Mestna občina Celje) in **dr. Boštjan Brezovnik** (Nova univerza, Evropska pravna fakulteta). Panelisti so v uvodnih predstavitev predstavili svoja izhodišča. Mag. Lenča Humerca Šolar je kratko predstavila proces priprave regionalnih prostorskih planov, ki naj bi bili dokončani do konca leta 2026. Opozorila je na vlogo razvojnih regij v tem procesu, ki bodo ob odsotnosti administrativne ravni na regionalni ravni prevzele ključne naloge. Izdelava regionalnih prostorskih planov naj bi prinesla strokovne in kakovostne rešitve prostorskega razvoja v regiji ter usklajenost razvojnih rešitev na nacionalni in medobčinski ravni. To naj bi prispevalo k bolj trajnostnemu upravljanju prostora v Sloveniji. Blaž Barborič je predstavil priporočila glede uvajanja regionalnega prostorskega planiranja, ki so bila rezultat pilotnega projekta, s katerim so v treh razvojnih regijah preizkusili pripravo regionalnih prostorskih planov: organizacijo, dostopnost razpoložljivih podatkov in gradiv ter metodologijo priprave in izdelave regionalnih prostorskih planov. Dr. Janez Nared je opozoril, da se odsotnost upravljanja na regionalni ravni odraža v nezaželenih procesih in stanju v prostoru. Za ustrezno usklajevanje sektorskih pogledov na prostorski razvoj in lokalnih potreb so pomembne ustrezne strokovne podlage: ne le obvezne, ki so predpisane z zakonom, ampak tudi tiste, ki bodo regijam pomagale odgovoriti na regionalno specifično prostorsko problematiko. Opozoril je tudi, da so potrebne stalne raziskave prostora, da se bodo lahko sprejemale najbolj ustrezne odločitve za razvoj v prostoru. Mag. Peter Zajc je prikazal vlogo regionalnih razvojnih agencij v sistemu načrtovanja v Sloveniji, posebno v procesu priprave in izdelave regionalnih prostorskih planov. Mag. Miran Gajšek je izpostavil vlogo mest pri urejanju prostora na večjih prostorskih enotah ter problematiziral vlogo in zmožnosti majhnih občin na področju strateškega načrtovanja razvoja v prostoru. Dr. Boštjan Brezovnik je na kratko opisal prizadevanja za ustanovitev pokrajin kot druge ravni lokalne samouprave od reforme leta 1993. Posebej je izpostavil ključne ovire, ki se pojavljajo v zadnjem poskusu ustanavljanja pokrajin – predvsem strah pred decentralizacijo financ in odločanja. Kot najbolj dodelan model delitve Slovenije na pokrajine je izpostavil geografske predloge za 6–8 pokrajin. Le te bodo po njegovem prepričanju preprečile nadaljevanje procesa centralizacije v Sloveniji.

Na razpravi, ki sta jo povezovala **dr. Simon Kušar** in **dr. Naja Marot** (Komisija za regionalno in prostorsko planiranje ZGS), so panelisti in drugi udeleženci razprave ocenili, da bo regionalno prostorsko planiranje proces, ki se ne bo končal s prvo generacijo regionalnih prostorskih planov za razvojne regije. Časovni okvir pri planiranju mora znašati vsaj dve finančni perspektivi. Težava pa je, da država nima razvojne strategije za tako dolgo obdobje, kar je poseben izziv pri opredeljevanju prihodnjih potreb v regijah. Regionalni prostorski plan ne bo odvzemal občinam pristojnosti

Popoldanska panelna razprava na Mesecu prostora na Oddelku za geografijo je bila posvečena izdelavi regionalnih prostorskih planov (foto: Tara Jakopič Stojc).

urejanja prostora. Omogočal pa bo usklajevanje med občinami ter med željami občin in omejitvami države oziroma pogledi sektorjev na prostorski razvoj. Regionalni prostorski plani bodo skupaj z regionalnimi razvojnimi programi in celostnimi prometnimi strategijami za regije zaokrožili celovit pogled na razvoj v regijah. Udeleženci panelne razprave so izpostavili, da je treba veliko napora vložiti v izboljšanje kulture dogovarjanja ter ustrezno obveščenost občin in države glede pomena regionalnega prostorskega planiranja. Odločevalce bo treba usposobiti za aktivno delovanje ter povečati ozaveščenost vseh deležnikov, kar je predpogoj za uspešno izvedbo postopka izdelave planov in planerskega procesa. Ustrezno pa je treba izobraziti tudi prihodnje odločevalce, kar pomeni približanje vsebin, povezanih z regionalnim prostorskim planiranjem, tudi učencem na različnih stopnjah izobraževanja. Razpravljavci so izrazili pričakovanje, da bodo regionalni prostorski plani skupaj z instrumenti kohezijske in regionalne politike multiplikator razvojnih investicij v regijah. Opozorili so tudi, da je izdelava regionalnih prostorskih planov priložnost za povezovanje različnih strok, ki morajo biti bolj aktivne pri promociji regionalnega, to je celovitega pristopa pri načrtovanju razvoja v razvojnih regijah.

Dogodek ob Mesecu prostora na Oddelku za geografijo je pritegnil več kot 70 udeležencev iz številnih inštitucij. Potrdil je tudi, da predstavlja pomembno stičišče

informacij, znanja, kompetenc, izmenjave praks in povezovanja. Gre za dogodek, ki povezuje pedagoški proces, teorijo, raziskovanje in prakso, pri čemer poglobitno vlogo igra geografija.

Nejc Bobovnik, Simon Kušar

MESEC PROSTORA 2024: REVITALIZACIJA STARIH MESTNIH SREDIŠČ V SLOVENIJI

Na pobudo Ministrstva za okolje in prostor je leta 2014 oktober postal mesec prostora, katerega namen je izpostaviti vlogo in pomen prostora na različnih ravneh. Pobudi se je že v prvem letu pridružil tudi Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Srečanje ob mesecu prostora je skozi enajst izvedb postalo eden bolj prepoznavnih in obiskanih vsakoletnih dogodkov, ki ga organiziramo na Oddelku za geografijo. Ministrstvo za naravne vire in prostor želi z letošnjim sloganom

Strokovno srečanje vsakoletno organizira katedra za Regionalno analizo in planiranje (foto: S. Mikolič).

“Podnebje se spreminja, načrtujmo prihodnost, ukrepajmo zdaj” opozoriti na nujnost prilagajanja naselij na podnebne spremembe in izpostaviti ključno vlogo prostorskega in urbanističnega načrtovanja, projektiranja, arhitekture ter gradbeništva pri tem. Na to vsebino smo se posredno navezali tudi na Oddelku za geografijo z organizacijo strokovnega srečanja na temo revitalizacije starih mestnih središč v Sloveniji, ki je potekalo v sredo, 16. 10. 2024.

V prvem delu dogodka so besedo dobili strokovnjaki, ki se s temi vsebinami ukvarjajo na akademski ravni. S prvo predstavitevijo **dr. Dejana Rebernika** (Oddelek za geografijo UL FF) smo dobili ustrezna izhodišča, ki so tlakovala pot celotnemu dnevu, hkrati pa spoznali zaznane procese v izbranih mestnih središčih. Med njimi so tudi zapuščene stavbe, ki marsikje sestavljajo večja razvrednotena območja. Kot je predstavila **dr. Barbara Lampič** (Oddelek za geografijo UL FF) je pri opredelitvi teh območij v mestnih središčih veliko težav, saj so zelo raznolika. Hkrati ta območja predstavljajo pomemben prostorski potencial, ki ga ne izkoriščamo dovolj, potrebe po prostoru pa pogosto raje rešujemo s tako imenovanimi »green field« investicijami. Sklop smo zaključili s širšim razmislekom **dr. Marjana Hočevarja** (UL FDV) o revitalizaciji mestnih središč, v katerem so bili izpostavljeni tudi razlogi za njeno neuspešno izvedbo. Pri tem je bila kot ključna prepoznana vloga ljudi oziroma družbe pri teh spremembah, ki je pogosto neupravičeno postavljena v drugi plan.

V nadaljevanju dogodka smo se posvetili konkretnim primerom slovenskih mest in procesom, ki se tam dogajajo. **Mateja Hafner Dolenc** (Združenje zgodovinskih mest Slovenije) je že na začetku ponovno izpostavila prebivalce kot najpomembnejši del mest in mestnih središč. Veliko vlogo pri tem igrata tudi kultura in kulturna dediščina. Ne moremo niti mimo lepote, ki jo predstavlja ali jo je predstavljala tudi arhitektura v mestih, kot je poudarila **dr. Živa Deu** (upokojena prof. UL FA). Velike spremembe, ki jih je doživelo Novo mesto s številnimi prenovami v mestnem središču in okolici, je predstavil **dr. Iztok Kovačič** (MO Novo mesto). Spremembe so dobro sprejeli tudi prebivalci, dodatno živahnost pa območju dajejo različne prireditve in druge aktivnosti.

Po odmoru je mag. **Tomaž Kancler** (MO Maribor) predstavil arhitekturne posege v Mariboru, kjer v starem jedru v zadnjih letih prihaja predvsem do urejanja številnih trgov, ki skušajo mestnemu središču ponovno vrniti življenje. Kot sta izpostavili **mag. Nika Rovšek** in **Aleksandra Ažman** (MO Kranj) v Kranju dodatno težavo (poleg izpostavljenih v predhodnih predavanjih) predstavlja lega in posledično težja dostopnost starega mestnega jedra. Posebno pozornost pri prenovi namenjajo tudi prilagajanju podnebnim spremembam z umeščanjem modro-zelene infrastrukture za blaženje mestnega toplotnega otoka, kar postaja vse bolj pomembna tema. Predstavitve smo sklenili s primerom Kopra, pri čemer je **Vesna Pajić** (MO Koper) predstavila dober povzetek vprašanj in tudi izkušenj, ki se pri prenavljanju pojavljajo številnim mestom v Sloveniji. Zelo pomembna pri vsem je dediščina, ki je ključna tudi pri načrtovanju prihodnosti.

Veliko število obiskovalcev je poskrbelo za živahno razpravo (foto: S. Mikolič).

Letošnje strokovno srečanje je privabilo okoli 80 udeležencev iz številnih inštitucij, kar je potrdilo, da je obravnavana tematika zelo zanimiva in aktualna. Še posebej veliki udeležbi predstavnikov občin iz cele Slovenije, ki se s temi procesi vsakodnevno srečujejo in jih doživljajo v praksi. Zelo živahna je v vseh treh sklopih bila tudi razprava, zanemariti pa ne gre niti pomembnega vidika povezovanja in izmenjave izkušenj. Ne nazadnje so prav ljudje tisti, ki dajejo vitalnost tako mestnim središčem kot tudi takšnim dogodkom. Dogodek ob mesecu prostora pa vsaj za en dan v strokovno središče obravnavane teme postavlja Oddelek za geografijo.

Nejc Bobovnik in Lea Rebernik

THE 5TH CONGRESS OF SLAVIC GEOGRAPHERS AND ETHNOGRAPHERS, BEOGRAD, 23.–25. OKTOBER 2024

V poznih oktobrskih dneh 2024 je bila srbska metropola prizorišče imenitnega in v mnogih ozirih posebnega znanstvenega dogodka: tam je potekal 5. kongres slovanskih geografov in etnografov. Zbor okrog stotnije specialistov različnih geografskih profilov je bil v vseh ozirih presežek, vreden pozornosti in omembe tako zaradi organizacijsko-tehnične kakor vsebinske ravni. Kongres je imel jubilejni značaj: zgodil se je stoletje po prvem tovrstnem kongresu. Ob tem so srbski kolegi obeležili tudi jubilej ikone srbske geografije – profesorja Jovana Cvijića (1865–1927), katerega ime nosi geografski inštitut v Beogradu. Geografski inštitut »Jovan Cvijić« je bil glavni pobudnik in organizator te prireditve v sodelovanju s Kulturnim centrom »Vuk Karadžić« iz Loznice. Vrhunski značaj kongresa je obeležila uvodna slovesnost na rektoratu Univerze v Beogradu. Navzočnost številnih predstavnikov univerzitetnega, znanstvenega in kulturnega življenja Srbije je dala dogodku pečat prestiža za mesto in državo. V znaku kongresa je vpet lik Cvijića kot ene od pomembnih osebnosti evropske geografije v prvi polovici 20. stoletja.

Ideja znanstvenega sodelovanja v makrokulturnem okviru slovanskega sveta je stara in seže po svojih predstavah bržkone še v 19. stoletje, v čas, ko je bil panslavizem kulturna in politična ideja obenem. Uresničili so jo leta 1924 s prvim slovanskim geografskim kongresom v Pragi. Drugi je potekal leta 1927 v Varšavi na Poljskem in bil »potujoč«; udeleženci (več kot tristo) so potovali po več poljskih krajih. Tretjega so pričeli leta 1930 v Beogradu, končal pa se je v Zagrebu. Gostiteljica četrtega kongresa leta 1936 je bila Bolgarija. Potem je ideja za stoletje zatonila v pozabo. Srbski kolegi so jo obudili leta 2024 ob stoletnem jubileju prvega tovrstnega dogodka, gotovo tudi v poklon nestorju srbske geografije, profesorju Jovanu Cvijiću. Biografija ga pozna prvenstveno kot geomorfologa in krasoslovca, a je bil po svoji profesorski karieri na univerzi v Beogradu – tam je predaval od leta 1893 dalje in zavzel v akademski karieri pomembne titule, tudi dekansko (1903–1904) in rektorsko (1906–1907 in 1919–1920) – tudi etnograf. Cvijićevo etnografsko delo se metodološko in teoretično naslanja na tradicijo antropogeografske šole, kar je slej ko prej odraz bogatih akademskih stikov Cvijića v Parizu in na Dunaju. Organizatorji kongresa so spomin na svojo ikono primerno zmerno, strokovno in častno vpeli v kongresno dogajanje.

Obsežen častni organizacijski komite in še posebej mednarodni znanstveni komite kongresa izkazuje trud za vključitev širokega kroga strokovnjakov različnih ustanov iz praktično vseh slovanskih držav, pa tudi iz Švice, Avstrije, Francije in Španije. Iz slovenskih geografskih logov sta eminentno družbo zastopala kolega Ciglič in Zorn z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Okrog sto udeležencev je predstavilo 75 referatov v desetih sekcijah, ki so potekale po dve vzporedno. K tej statistiki je treba dodati še uvodno slovesno otvoritev kongresa, postersko sekcijo z 11 prikazi,

forumsko diskusijo, zaključno razpravo in pokongresno ekskurzijo. Kongres je tematsko zajel različna področja geografskega in etnografskega (etnološkega) dela, od čisto fizičnogeografskih predstavitev, vpliva naravnih dejavnikov na človeka, prebivalstvenih značilnosti, prostorskega načrtovanja, ravnanja z dediščino in vrednotami, gospodarske geografije in prostorskih politik, historične in politične geografije do na koncu teoretičnih izzivov geografije. Etnologiji je bila namenjena samostojna sekcija. V posterski sekciji so obravnavali zelo različne teme.

Kongres – kot pač pravi kongres – ni imel osrednje teme. Glavno poanto je nado-meščal dogodek sam; dejstvo, da se je na enem mestu zbrala geografska srenja slovanskih držav (in še nekaj gostov iz Francije, Švice, Avstrije in – zanimivo – Kitajske). Prireditelji lahko primerjamo s kongresi na primer z nemškega govornega področja, britanskega Commonwealtha ali frankofonskega kroga. Medtem ko je pri teh okvirih jezik dogodka nemščina, angleščina oziroma francoščina, je bil pri sklicu slovanskega sveta delovni jezik angleščina. Slovanski svet je del kulturno in politično raznolike Evrope, prav tako pa je raznolik tudi znotraj sebe in niti ne predstavlja nekega celovitega korpusa. Podobno kot tudi angleški in nemški jezikovni svet sestavljata heterogen germanski pol stare celine. In širše.

Kongresne sekcije so bile povsem delovne in vsebinsko osredotočene na različne teme. Kongres je zaključila kratka sklepna seja, delovno in kolegialno vzdušje pa je imelo svoje nadaljevanje v pokongresni ekskurziji po vzhodni Srbiji. Ni odveč naglasiti, da so se gostitelji izjemno potrudili privabiti predstavnike geografske in (manj) etnografske srenje iz vseh držav slovanskega sveta, kar glede na stanje duha, materije in položaja ni bil niti najmanj enostaven podvig. Ne pozabimo, da je kongres potekal v času vojne med največjo in drugo največjo slovansko državo, med Rusijo in Ukrajino in v atmosferi poostrene globalne geopolitične polarizacije. To ni bilo enostavno. Gostitelji so morebitno (preveč) polemično noto brzdali z opozorilom, naj se udeleženci ne v predstavitev in ne v razpravah ne lotevajo aktualnih političnih problemov in razhajanj (ki jih je pač mnogo že na Balkanu) ter dajo s tem neobremenjenemu strokovnemu druženju brez ideoloških in geopolitičnih implikacij prosto pot. Poteza, ki je vsaj za političnogeografsko dušo videti nekoliko ovirajoča, se je v celem izkazala za modro previdnost. Videti hrvaško-srbski dialog ali rusko-poljskega je pač nekaj, kar ostane v spominu, naredi vtis in dokazuje, da človeški stik lahko preseže delitve preteklosti in sedanjosti in tlakuje pot znanstvenemu sodelovanju. V posameznih elementih predstavitev je sicer bilo zaznati razlike med morda rahlim panslovanskim romanticizmom in nostalgijami; a to so tudi konceptualne poteze geografije kot nacionalno pomembne vede. Prav spoštovanje razlik in različnih konceptov geografskega razmišljanja tudi na področjih mednarodno občutljivih tem ter vzpostavljanje kritične distance je tisto, kar je naredilo 5. slovanski kongres geografov in etnografov velik in v nekem smislu tudi presežen. Ob upoštevanju logističnih in finančnih zahtev pa je brez dvoma velik podvig. Iz vsake države in institucije je bil vsaj en predstavnik brez stroškov kotizacije in nastanitve v udobnih hotelskih kapacitetah v strogem središču

srbske prestolnice. Tako so se že vmes med pripravami na kongres in med njegovim potekom gostitelji zares potrudili in gostje smo doživeli pristno gostoljubje; tako kot znajo najbrž le Srbi!

Jernej Zupančič

PROJEKT FLIARA: TRAJNOSTNI RAZVOJ PODEŽELJA, NOVI PRISTOPI, VLOGA IN MOČ ŽENSK

Geografsko raziskovanje procesov na slovenskem in širšem evropskem podeželju raziskovalci Oddelka za geografijo Filozofske fakultete že leta uspešno izvajamo tudi s pomočjo evropskih mehanizmov financiranja. Z aktualno raziskavo **FLIARA** (*Female-led Innovation in Agriculture and Rural Areas*) prepoznavamo, spodbujamo in podpiramo raznovrstne inovativne prakse, ki jih vodijo ženske v kmetijstvu in na podeželju širom Evrope. Triletni (2023–2025) raziskovalni projekt FLIARA financira program Evropske unije za raziskave in inovacije **Obzorje Evropa** (Horizon Europe). Razmeroma velik projektni konzorcij združuje petnajst projektnih partnerjev iz devetih evropskih držav (Irska, Španija, Italija, Slovenija, Češka, Nemčija, Nizozemska, Finska in Švedska). Raziskavo koordinira Univerza v Galwayu na Irskem (dr. Maura Farrell), iz Slovenije pa je vključena Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, kjer pod vodstvom dr. Barbare Lampič sodelujejo raziskovalke dr. Irma Potočnik Slavič, Sara Mikolič, Lea Rebernik (vse Oddelek za geografijo), dr. Darja Kobal Grum in dr. Eva Boštjančič (Oddelek za psihologijo).

V prvem letu izvajanja projekta (2023) smo podrobneje opredelili teoretična izhodišča in na ravni partnerskih držav prepoznavali vlogo in moč žensk pri različnih inovacijah, ki spodbujajo trajnostno prihodnost kmetijstva in podeželja. Pomemben poudarek projekta je predstavljalo vizualiziranje prihodnosti evropskega kmetijstva in podeželja, prepoznavanje inovacij, ki so potrebne za dosego vizij, ter vloge žensk pri tem. V Sloveniji smo ta del raziskave izvedli na primeru podeželja blizu mesta, na območju LAS Srce Slovenije (vključuje občine Dol pri Ljubljani, Kamnik, Litija, Lukovica, Moravče in Šmartno pri Litiji). Za to območje smo na delavnicah z lokalnimi udeleženci oblikovali 11 vizij za prihodnost, nekatere izmed njih pa na kratko predstavljamo v nadaljevanju:

- **Prehransko samooskrbno podeželje** (krepitev interesa za kmetijsko pridelavo med mladimi in novimi interesenti, zagotavljanje kmetijskih zemljišč za kmetijsko pridelavo, povrnitev ugleda poklica kmeta v družbi itd.).
- **Angažirano in živo podeželje** (angažirano vodstvo lokalne skupnosti, zagotavljeni so pogoji za stike v lokalni skupnosti, prisotni dogodki, ki spodbujajo aktivno vključevanje različnih udeležencev, preobrat iz pasivne v aktivno družbo itd.).

- **Digitalno podeželje** (delujoča sodobna digitalna infrastruktura na podeželju, načrtno in ciljnim skupinam prilagojeno digitalno izobraževanje in ozaveščanje, medsektorsko povezovanje za ustrezne digitalne rešitve, ki so načrtno prilagojene potrebam podeželskih skupnosti itd.).
- **Zeleni obroč** (primestno podeželje predstavlja zeleno okolje in mestnemu prebivalstvu, pa tudi domačinom, ponuja možnosti za dejavnosti v naravnem okolju, prostor je urejen in deluje po trajnostni načelih, v ospredju je okoljski vidik, prostor umika in počitka, poudarjene so dediščinske in naravne vrednote itd.).

Primer prikaza dveh vizij za prihodnost podeželja blizu mesta.

V naslednjem koraku smo preko 14 intervjujev z različnimi slovenskimi deležniki, ki delujejo na področju razvoja podeželja, prepoznavali tiste inovacije, ki podpirajo uresničevanje vizij podeželja v Sloveniji čez 15–20 let. Vsako vizijo sta vrednotila dva intervjuvanca, ki sta opredelila večje število inovacij (praviloma od 6 do 8) potrebnih za uresničevanje posamezne vizije. Opredelili smo politične, ekonomske oz. tehnološke, družbene in okoljske inovacije, v celoti pa smo jih prepoznali kar 130.

Med prepoznanimi inovacijami smo jih na koncu izbrali 31. Sledilo je vrednotenje – ocenjevanje možnosti žensk, da prispevajo k uresničitvi posamezne inovacije, kar smo izvedli preko spletne ankete. Pri ugotavljanju dejanskega prispevka žensk k trajnostnemu razvoju se je pokazalo, da ženske v Sloveniji prednostno delujejo na področju družbenih in ekonomskih inovacij. Na večje ovire opozarjajo pri političnih in okoljskih inovacijah, kjer se čutijo manj kompetentne in so posledično tudi manj prisotne.

Na ravni celotnega projekta pa je 180 različnih deležnikov iz partnerskih držav zaznalo največ priložnosti za prispevek žensk k okoljskim in družbenim inovacijam, najmanj pa k inovacijam na področju politik.

Leto 2024 je bilo prednostno usmerjeno v **analize inovativnih praks žensk**, hkrati pa je v okviru projekta **zaživela t. i. FLIARA izkustvena skupnost** (*CoP – Community of Practice*) na evropski ravni. Poglobljeno smo proučili kar 200 različnih inovativnih praks na podežlju in v kmetijstvu, ki jih vodijo ženske. Terensko delo je potekalo v 10 državah (poleg raziskave v partnerskih državah smo anketo izvedli tudi med podeželskimi inovatorkami v Romuniji). V Sloveniji smo jih izbrali izmed več kot 50 predhodno identificiranih primerov inovacij na podežlju. Izbrane inovativne prakse vključujejo različne vidike trajnosti (ekonomska, okoljska, družbena in kulturna) ter prihajajo iz različnih tipov podeželja (podeželje blizu mesta, tipično podeželje in oddaljeno podeželje). Z izbranimi 20 predstavnicami smo opravili poglobljene intervjuje, njihove zgodbe pa smo predstavili tako na projektni spletni strani kot tudi v tiskani brošuri, ki je dostopna tudi v slovenskem jeziku.

Delovanje izkustvene skupnosti FLIARA je namenjeno izmenjavi izkušenj, znanj, mreženju žensk in različnih deležnikov podpornega okolja na podežlju. Z njenim delovanjem želimo tudi okrepiti znanja in veščine vključenih na področjih, ki jih same izpostavljajo kot ključna, ter okrepiti povezave med njimi. Vsaka partnerska država je namreč med svojimi inovativnimi praksami izbrala dve inovativni praksi, nacionalni ambasadorki, ki nosita vidnejšo vlogo pri aktivnostih projekta in pri mednarodnem povezovanju. Slovenske inovativne ženske prakse v družbi še 18 drugih evropskih ambasadork zastopata Saša Kržič (nosilka ekonomske inovativne prakse z gojenjem mikro zelenja in uveljavljeno znamko Mikro zelenje Šebenik) in Petra Matos, ki preko delovanja Parka Istra s prostovoljstvom odgovarja na potrebe lokalnega okolja.

Skupaj so v času izvajanja projekta predvidena štiri srečanja v živo: prvo je potekalo julija 2024 v Galwayu na Irskem, drugo v Ljubljani (september 2024), sledita še srečanja v Italiji (januar 2025) in na Švedskem (maj 2025). Izkustvena skupnost deluje tudi preko spletnih dogodkov, a prav neposredni stiki in predstavitve razvoja inovativnih praks v živo predstavljajo enega izmed vrhuncev dogodkov tako za raziskovalce kot za inovatorke in predstavnike podpornega okolja.

Septembra 2024 smo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani **organizirali drugo mednarodno srečanje FLIARA izkustvene skupnosti**. Na dvodnevem dogodka se je zbralo 80 raziskovalk in raziskovalcev, predstavnic inovativnih podeželskih praks iz različnih evropskih držav, snovalci in snovalke kmetijskih politik in politik razvoja podeželja ter drugi deležniki podpornega okolja na področju kmetijstva, podjetništva, enakosti spolov in trajnostnega razvoja podeželja. Prvi dan dogodka je potekal na Filozofski fakulteti. S pomočjo raznolikih uvodničarjev so bili predstavljeni različni vidiki ženskih inovacij v kmetijstvu in na podežlju: z vidika ženskih študij je navzoče v tematiko vpeljala dr. Milica Antić Gaber (Filozofska fakulteta UL), Anton Jagodic s Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije je predstavil vlogo svoje institucije

O inovativnih praksah projekta FLIARA si lahko več preberete na povezavi: www.fliara.eu/innovators/.

Innovations

Discover the rural and agricultural innovation in FLIARA's diverse case study countries. Our project identified 200 innovations across Ireland, Netherlands, Germany, Sweden, Slovenia, Czech Republic, Romania, Italy, Spain, and Finland. Each innovator's journey is captured in a dedicated fact sheet, providing insights into their pioneering contributions to agriculture and rural development. Get acquainted with these remarkable individuals and explore the innovative solutions shaping the future of agriculture and rural areas.

-- Find by country --
-- Find by sustainability dimension --
-- Find by area --
-- Find by type of rural context --
Go
Reset

Agnes de Boer
EdzemaheerdCow Farm
Netherlands

Website

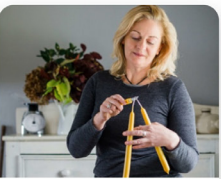
Learn more

Agnese Rostagno
Biula
Italy

Website

Learn more

Ailbhe Gerrard
Brookfield Farm
Ireland

Website

Learn more

Aisling Kelly Hunter
Sligo Oyster Experience
Ireland

Website

Learn more

Alexandra Larsson
Rosa Kortet
Sweden

Website

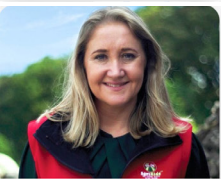
Learn more

Alina Zlati
Vertical Roots
Romania

Website

Learn more

Alma Jordan
AgriKids
Ireland

Website

Learn more

Amanda Kladnik, Maja Žerovnik
Bahave
Slovenia

Website

Learn more

ter organiziranost kmečkih in podeželskih žensk v Sloveniji, dr. Irma Potočnik Slavič (Filozofska fakulteta UL) je spregovorila o vključenosti žensk pri razvoju podeželja v okviru LEADER/CLLD, kje so bolj vidne in kje manj, dr. Štefan Bojnec (Univerza na Primorskem) pa je s podjetniškega vidika predstavil, kako podpirati (podeželske)

inovacije. Na okrogli mizi so se predstavile inovativne ženske, ambasadorke projekta FLIARA, ki so se udeležile slovenskega dogodka. Iz Slovenije Petra Matos in Saša Kržič, Romunije Anca Veronica Marcu in Patricia Marina Toma, Italije Sarah Kho-dja in Češke Iva Zadražilová in Alžběta Nagyová. V popoldanskem delu so sledile delavnice, na katerih smo skupaj oblikovali predloge za večjo podporo in napredek žensk na področju kmetijstva in podeželskih inovacij, ki jih bo lahko projektna ekipa FLIARA predstavila kot smernice za politike posameznim državam in Evropski komisiji. Drugi dan je bil namenjen strokovni ekskurziji v jugozahodno Slovenijo, na kateri smo spoznali delovanje inovativnih žensk v lokalnem okolju. Obiskali smo obe slovenski ambasadorki projekta FLIARA, spoznavanje slovenskega podeželja smo zaključili na ekološki kmetiji Gramona v Slovenski Istri, ki jo vodi Nina Froggat z možem. Naš teren so obogatili še številni drugi deležniki na podeželju: v Borovnici smo se seznanili z delovanjem in vsebino projektov LAS-a Barje z zaledjem, pogostilo pa nas je Društvo podeželskih žena Ajda. Pri Petri Matos v Kastelcu so potrebe po pomoči prostovoljcev nazorno predstavile zaposlene s Centra za socialno delo Južna Primorska, svoj pogled na življenje in delo na slovenskem podeželju pa tudi mladi tuji prostovoljci.

Na dogodku v Ljubljani so se srečale t. i. ambasadorke projekta FLIARA iz štirih držav: dve iz Slovenije, Češke in Romunije ter ena iz Italije.

Terenski dan smo zaključili v oljčniku kmetije Gramona v Seči.

V letu 2025 bosta Italija in Švedska gostili še dva velika dogodka – srečanja izkustvene skupnosti FLIARA, organizirana bo zaključna konferenca, raziskovalci pa se bomo usmerili v pripravo predlogov za nadgradnjo politik, ki bodo učinkoviteje naslavljale področja inovativnosti, trajnostnega razvoja in spodbud ženskam v kmetijskem sektorju in na podeželju.

Barbara Lampič, Sara Mikolič, Irma Potočnik Slavič in Lea Rebernik